

Група 2М-1

05.09.2023

Змістовий модуль 1. Організаційні моделі в системі торгівлі

Тема 1. Організація торгівлі: сутність та значення

Урок 1. Організація торгівлі

Матеріал уроку:

Організація торгівлі являє собою сукупність упорядкованих і взаємодіючих організаційних елементів (торговельних підприємств, організацій, підсистем), що створюють цілісну систему, а також комплекс цілеспрямованих організуючих дій, що забезпечують функціонування торгівлі. Отже, організація торгівлі охоплює організаційну структуру (організаційну побудову) і організаційну діяльність. Відповідно, організацію торгівлі можна розглядати у двох аспектах — статички і динаміки.

Статика характерна для структури, організаційної побудови, де сукупність порівняно стійких зв'язків і організаційних відносин забезпечують збереження основних характеристик організаційної структури при суттєвих змінах внутрішнього і зовнішнього середовища.

Динаміка властива організаційній діяльності, яка спрямована на реалізацію функцій торгівлі, забезпечення торгово-оперативних, торгово-технологічних, комерційних, інших процесів, характерних для торгівлі.

Для більш повного розкриття сутності організації торгівлі важливо визначити, що є об'єктом, а що — предметом цієї науки з тим, щоб установити, чим вона займається і які явища і процеси вивчає.

Об'єктом вивчення організації торгівлі є сфера торгівлі як цілісна соціально-економічна система та складові її організаційної структури. Предметом організації торгівлі є відносини і зв'язки, що зумовлюють взаємодію внутрішніх елементів системи, а також процеси і дії організуючої спрямованості.

Зі врахуванням змісту і характеру об'єкта та предмета організації торгівлі доцільно розмежувати її призначення і функції відносно суміжних дисциплін, насамперед "Теорії організації" і "Теорії управління". Це дозволить уникнути підмін і змішування понять і категорій, що нерідко трапляється в науковій, навчальній літературі, а також на практиці.

Теорія організації — фундаментальна наука. Вона вивчає закони, загальні принципи функціонування і розвитку організаційних відносин у

природі та суспільстві і сумісна з будь-якою системою, яка має складну організацію. Організація ж торгівлі є похідною, прикладною наукою, яка базується на теоретичних засадах організації, використовуючи її загальні категорії для практичної організаційної діяльності.

Що стосується "Організації торгівлі" і "Теорії управління", то тут співвідношення інші.

Категорія "організація" використовується в теорії управління як процес моделювання і проектування структури управління. Крім того, з поняттям організації в "Теорії управління" тісно пов'язане впорядкування ієрархічних взаємозв'язків, поділ повноважень, відповідальності, розподіл обов'язків по вертикалі. Але найчастіше під організацією в контексті Теорії управління розуміють функцію управління щодо забезпечення виконання управлінських рішень. Таким чином, мета організації в управлінні полягає в тому, щоб підтримати систему в установлених значеннях конкретних параметрів. Організація ж є заходом упорядкованості системи і чинником взаємодії всіх структурних елементів для досягнення цілей системи. Отже, очевидно, що організація торгівлі є більш загальним і широким поняттям, ніж управління торгівлею.

Урок 2. Зміст організації торгівлі

Матеріал уроку:

Глибина, сутність організації торгівлі може бути розкрита через її зміст, який виявляється в єдності структури й організаційних процесів.

Структура торгівлі містить елементи, організаційні відносини, зв'язки і взаємодію. Крім того, структура торгівлі як соціально-економічна система багатогранна і включає господарську, функціональну, управлінську, технологічну, соціальну, територіальну та інші види структур. При цьому модель системи формують три структури: господарська, функціональна й управлінська. Зовнішньо така модель виражається в організаційній побудові, точніше, в організаційній структурі торгівлі.

Основними елементами організаційної структури слід вважати:

- торговельні об'єкти, торговельні підприємства, (їх підрозділи), об'єднання, організації;
- підсистеми торгівлі: галузеві, функціональні, відомчі, територіальні та ін.;
- управлінські органи, підрозділи, служби.

Органічними компонентами організаційної структури торгівлі виступають також сукупність відносин і зв'язків. Найбільш характерними для торгівлі є:

- організаційні, управлінські, економічні, соціальні та технологічні відносини;
- господарські, економічні, зовнішньоекономічні, інтеграційні та коопераційні зв'язки.

Система відносин й зв'язків підтримує постійну взаємодію елементів структури торгівлі. При цьому взаємодія елементів може бути пряма і опосередкована.

У найбільш загальному вигляді організаційна структура торгівлі може бути зображена схематично (рис. 1.1).

Організаційна структура сфери торгівлі

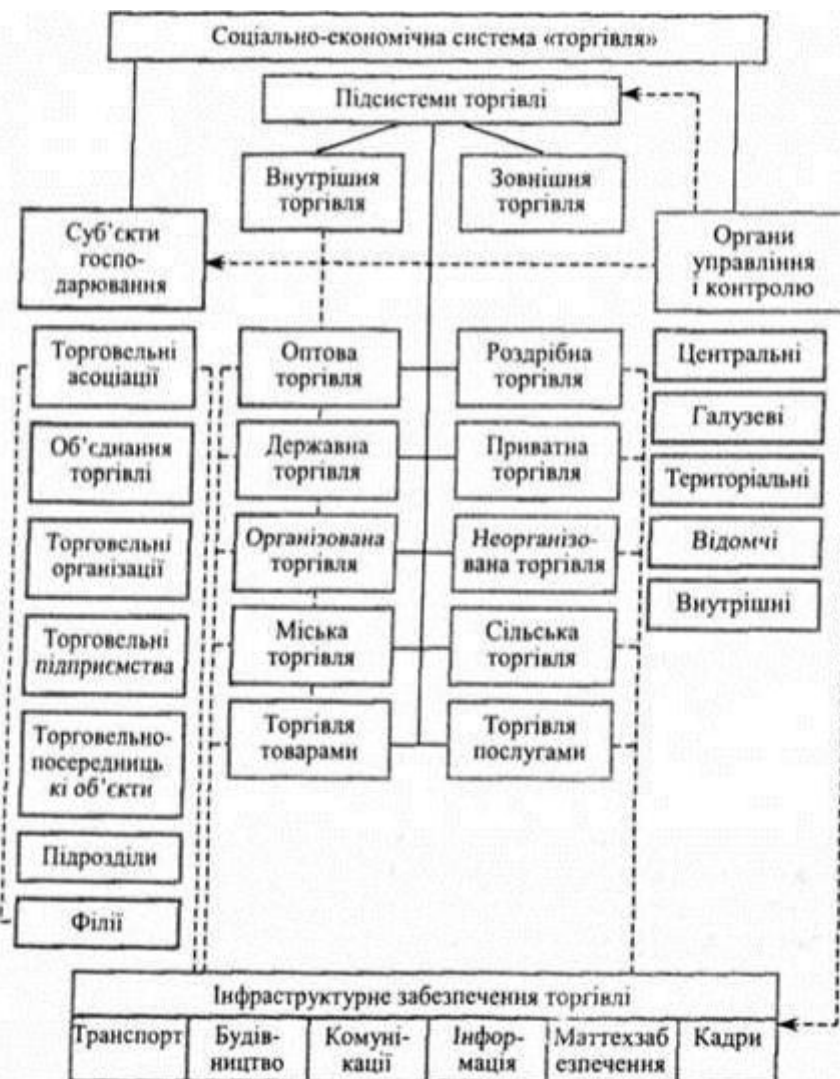

Рисунок 1.1 - Організаційна структура сфери торгівлі

Як видно з рис. 1.1, організаційну структуру торгівлі становлять чисельні об'єкти торгівлі, різні підсистеми, структура управління і контролю. До організаційної структури слід віднести також об'єкти інфраструктурного обслуговування, які належать безпосередньо торгівлі. Усі елементи організаційної структури взаємопов'язані і взаємодіють між собою.

Організаційна структура виступає важливою, але не єдиною складовою організації торгівлі. До її змісту належать також організаційні процеси, або організаційна діяльність. Під організаційною діяльністю слід

розуміти сукупність форм, методів, прийомів та засобів організаційного характеру, які використовуються для організаційного забезпечення функціонування та розвитку торгівлі.

Жодна функція торгівлі не може бути ефективно реалізована без належної організації. Тому за своїм змістом організаційна діяльність в торгівлі складна і багатоаспектна. Вона охоплює як прості торгівельні операції, так і складні процеси оперативного, торгово-технологічного, комерційного, економічного, управлінського характеру.

Сукупність організаційних дій на всіх ієрархічних рівнях у торгівлі може бути зведена до такого переліку укрупнених напрямків:

- створення нової організаційної структури;
- перебудова, реформування, вдосконалення існуючої організаційної структури;
- організаційне забезпечення успішного функціонування організаційної структури та її гармонійного розвитку;
- вдосконалення організаційних відносин і зв'язків;
- підвищення ефективності взаємодії елементів організаційної структури;
- організація операцій, процесів, робіт та їх оптимізація;
- диверсифікація торговельної діяльності;
- організаційний аналіз і організаційне проектування;
- організація взаємодії елементів організаційної структури з суб'єктами поза межами системи;
- інтеграція організаційної структури торгівлі на різних рівнях у зовнішнє середовище. Схематичну організаційну діяльність у сфері торгівлі подано на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 - Організаційна діяльність у сфері торгівлі

Організаційна діяльність має чітку спрямованість і свої особливості, які полягають у специфіці цілей, організаційних механізмів, характері дій, їх масштабності, кінцевих результатах. Разом з тим на практиці вона перетинається і доповнюється з управлінською діяльністю, зберігаючи при цьому свій зміст і характер як самостійний від діяльності.